Beleidskader Social Return - Arbeidsmarktregio Midden Gelderland

Wat is Social Return?

Social Return of SROI (Social Return On Investment) bij overheidsopdrachten is primair bedoeld om personen met een afstand tot de arbeidsmarkt meer kansen te geven op werk of ontwikkelingsmogelijkheden.

Overheden zoals gemeenten, provincies en waterschappen vragen bij overheidsopdrachten (inkopen en aanbestedingen) aan hun opdrachtnemer/opdrachtnemers om deze personen een (ontwikkel)kans of werkplek te geven binnen hun eigen organisatie zolang zij een overheidsopdracht uitvoeren. Social Return wordt meestal opgenomen in de vorm van een contracteis en is dan niet vrijblijvend. Anders gezegd: de opdrachtgever verplicht de opdrachtnemer contractueel om een fictieve waarde als percentage van de aanneem/opdrachtsom te besteden aan de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt binnen de opdracht.

Doelstellingen en doelgroepen Social Return

De doelstellingen van Social Return zijn:

- Het creëren van ontwikkelkansen en werkplekken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, zodat ook zij kunnen participeren en uitkeringslasten worden verminderd.
- Het bevorderen en stimuleren van inclusief ondernemerschap, waarin medewerkers met verschillende achtergronden, beperkingen en kwaliteiten, werken.
- Het bevorderen van en invulling geven aan een duurzame win-win samenwerking tussen overheden en werkgevers op gebied van arbeids-, maatschappelijke en scholingsvraagstukken.

Toelichting:

Er is een focus op de gehele inclusieve arbeidsmarkt. Alle stappen richting betaald werk worden gewaardeerd. Daarnaast kunnen ondernemingen op meerdere manieren hieraan bijdragen. Door inclusief en sociaal ondernemen te stimuleren en te kijken naar geharmoniseerde werkgeversdienstverlening wordt duurzaamheid gestimuleerd.

De doelgroep van Social Return bestaat uit mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, bij voorkeur uit Midden Gelderland[1]:

- Personen met een uitkering van de gemeente op grond van de Participatiewet (PW), IOAW of IOAZ.
- Personen met een uitkering van het UWV op grond van de WAO, WIA, WAZ of Wajong.
- Personen met een WSW-dienstverband of –indicatie.
- Personen met een WW-uitkering.
- Personen die vallen onder de banenafspraak en/of geregistreerd staan in het doelgroepenregister.
- Personen die een leerwerkovereenkomst (BBL) of een stage-overeenkomst (BOL) hebben die opleidt tot niveau 1 tot en met niveau 4
- Leerlingen van het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) en praktijkonderwijs (PRO) die een stage-overeenkomst hebben met een werkgever voor een arbeidstoeleidingsstage.
- Werkloze niet uitkeringsgerechtigden (NUG).
- Inburgeraars.

[1] Bij toepassing van Social Return bij aanbestedingen is het niet mogelijk om de invulling van Social Return uit de genoemde doelgroepen alleen voor te behouden aan mensen uit Midden Gelderland. Op basis van de EU-afspraken is een opdrachtnemer vrij om ook doelgroepen uit andere delen van Nederland (of de EU) in te zetten voor Social Return.

Uitgangspunten en toepassing Social Return

Midden Gelderland hanteert de volgende uitgangspunten bij de toepassing van Social Return:

- Maatwerk. Maatwerk bij de vorm en invulling van Social Return. Maatwerk bij de vorm van Social Return is van belang om te komen tot een realistische en proportionele toepassing. Maatwerk bij de invulling van Social Return biedt de opdrachtnemer brede invullingsmogelijkheden, zodat deze optimaal kan aansluiten bij diens bedrijfsvoering.
- Duurzaamheid. Duurzame plaatsingen hebben de voorkeur en verdringing is ongewenst. Invullingen die bijdragen aan de ontwikkeling en het opleidingsniveau van de Social Return doelgroep waarmee de werkkansen en arbeidsmarktpositie wordt vergroot zijn, naast werkplekken, ook waardevol.

Toelichting:

Gemeentegrenzen en individuele aanbestedingsopdrachten zijn niet doorslaggevend. Social Return-verplichtingen kunnen worden doorgeschoven in het kader van de duurzaamheid.

Door bijvoorbeeld eenmaal een grotere verplichting af te spreken of meerdere verplichtingen samen te voegen kan een grotere impact worden bereikt. Waar een enkele aanleg van een rotonde een minieme Social Return-verplichting oplevert, kan de aanleg van 4 rotondes (in meerdere gemeenten) zorgen voor een duurzame arbeidsplaats.

- Stimuleren sociaal en inclusief ondernemerschap. Door sociaal en inclusief ondernemerschap te waarderen voor de invulling van Social Return wordt er een impuls gegeven aan sociaal inkopen en wordt de afzetmarkt van sociale ondernemingen vergroot.
- Opdrachtnemer centraal. De opdrachtnemer staat centraal bij de invulling van Social Return afspraken voor (verschillende) Gelderse opdrachtgevers. De opdrachtnemer heeft in Gelderland en Overijssel te maken met uniforme regels met betrekking tot de invulling en verantwoording van Social Return waardoor administratieve lasten zoveel mogelijk beperkt worden.
- Dialoog. Dialoog met de opdrachtnemer is een belangrijke succesfactor voor het realiseren van een optimale invulling van Social Return voor alle betrokkenen. Waar mogelijk zullen ook sectorale opleidings- en werkprojecten met Social Return opdrachtnemers en andere werkgevers ontwikkeld en uitgevoerd worden.

Toelichting:

Er wordt gekeken hoe Social Return-verplichtingen het meest optimaal kunnen aansluiten bij de bedrijfsvoering van de opdrachtnemer. Alleen op deze manier zal de meest duurzame invulling worden bereikt.

Anderzijds betekent dit ook dat er binnen de bestaande relaties gesprekken gevoerd kunnen worden hoe er meer maatschappelijk verantwoord ondernemen geïntegreerd kan worden bij de opdrachtnemer. Er kan bijvoorbeeld worden gekeken hoe er socialer kan worden ingekocht.

Dit gaat niet om extra verplichtingen, maar om een duurzamere invulling van keuzes die nu al gemaakt worden.

- **Ontzorgen.** Ofschoon de opdrachtnemer verantwoordelijk blijft voor de invulling en realisatie van Social Return afspraken is er (desgewenst) ondersteuning bij het werven, selecteren en matchen van Social Return-kandidaten door het WSP Midden Gelderland.

Toelichting:

Zoals gezegd blijft de opdrachtnemer verantwoordelijk voor de invulling en realisatie van de Social Return-verplichting. Echter dient de opdrachtgever wel te faciliteren in deze invulling en realisatie. Door verplichtingen aan elkaar te kunnen koppelen, informatie te geven, te ontzorgen wordt er bij gedragen aan geharmoniseerde werkgeversdienstverlening en een beter rendement op de Social Return-verplichtingen.

Faciliteren en ontzorgen betekent ook investeren in die facilitering. Deze investering varieert naar gelang er een uitvoeringsscenario wordt gekozen. Dit is niet alleen een investering uit te drukken in geld, maar eveneens een aanpassing in denk- en werkwijze.

- **Monitoring.** Bij Social Return worden meetbare contractuele afspraken gemaakt met de opdrachtnemer. Bij het niet (voldoende) realiseren van de Social Return afspraken is het mogelijk een boete op te leggen aan de opdrachtnemer.

Toelichting:

Concreet betekent dit dat contractpartijen worden aangesproken op de bestaande en nieuwe Social Return-verplichtingen. Daarbij geldt in beginsel de gebruikelijke regelgeving omtrent overeenkomstenrecht.

Zoals gezegd wordt er eveneens gekeken naar mogelijkheden voor meer maatschappelijk verantwoord ondernemen binnen de bestaande overeenkomsten.

Voor de toepassing van Social Return geldt het volgende kader:

- **Toepassen tenzij.** De toepassing van Social Return vindt in principe plaats bij alle meervoudig onderhandse, openbare en Europese aanbestedingen van Werken, Diensten en Leveringen van de gemeenten uit de arbeidsmarktregio Midden Gelderland.
  De toepassing van Social Return bij enkelvoudige opdrachten valt onder maatwerk. Daar waar voor enkelvoudige opdrachten de inzet van Social Return logisch toepasbaar en effectief is, wordt het instrument ingezet.

Toelichting:

In de herijking van het Social Return-beleid wordt nu een keuze gemaakt voor 'Social Return, tenzij..'. Door in een vroeg stadium goed te onderzoeken of en hoe Social Return kan worden toegepast wordt gezocht naar de meest optimale en duurzame invulling.

Hierbij is geen sprake van vrijblijvendheid en mag hierbij slechts worden afgeweken als dat leidt tot bezwaarlijke meerkosten, disproportionaliteit of uitvoeringsproblemen. Hierbij is tevens het minimumbedrag van € 50.000 losgelaten. Dit zorgt ervoor dat bij iedere aanbesteding wordt bekeken of dit lokaler, socialer en/of duurzamer kan.

Aanbesteden op de laagste prijs is dan niet altijd doorslaggevend. Vanuit Total Cost of Ownership (TCO) levert dit voor de gemeente meer op, maar de realisatie daarvan is dan de belangrijkste stap. Gerealiseerd wordt dat dit geen sinecure is en aandacht behoeft over een langere periode.

- Subsidies. Social Return kan worden toegepast bij subsidies.
- Vormen. De vorm van Social Return is maatwerk. Er wordt gekeken op basis van welke vorm de beste resultaten mogelijk zijn en welke vorm realistisch (proportioneel) en uitvoerbaar is voor de opdrachtnemer. Afhankelijk van de aanbesteding zijn de volgende vormen van Social Return mogelijk:
  - Als uitvoeringsvoorwaarde. Een percentage van de opdrachtsom dient de opdrachtnemer in te zetten voor Social Return. Het percentage is hoger naarmate de opdracht zich goed leent voor Social Return en lager naarmate de opdracht zich minder of slecht leent voor Social Return.
  - Als gunningscriterium. Soms is het wenselijk om opdrachtnemers te vragen om te komen met een Social Return ambitie en plan van aanpak, waarmee ze punten kunnen krijgen om de aanbesteding te winnen. Het hanteren van Social Return als gunningscriterium is goed toe te passen bij opdrachten waar de markt ervaring heeft met Social Return en uitgedaagd kan worden om tot een optimaal resultaat voor Social Return te komen, maar ook bij opdrachten waar niet helder is wat precies geëist kan worden van de markt.
  - Als combinatie van uitvoeringsvoorwaarde en gunningscriterium. Een (lager) percentage als uitvoeringsvoorwaarde kan als ondergrens prima gecombineerd worden met Social Return als gunningsvoorwaarde om opdrachtnemers uit te dagen zelf met een Social Return ambitie en plan te komen.
  - Als voorbehoud of voorkeur voor sociale ondernemingen of sociale werkvoorziening. Dit is van toepassing bij aanbestedingen die zich goed lenen voor uitvoering door sociale ondernemingen (bestaande uit > 30% werknemers met een afstand tot de arbeidsmarkt) of sociale werkvoorziening.

Toelichting:

De vorm van Social Return kan niet in beton worden gegoten. Enkel kiezen voor Social Return in een van deze vormen is niet de meest optimale optie. Door tijdig met een opdrachtgever mee te kijken naar de mogelijkheden voor Social Return binnen een aanbesteding, kan de best passende keuze worden gemaakt waarin ruimte is voor aansluiting bij de opdrachtnemer en het meest duurzame resultaat.

- Invulling. De invulling van Social Return door de opdrachtnemer bestaat uit meerdere keuzemogelijkheden ten behoeve van de Social Return doelgroep, zodat deze optimaal kan aansluiten bij de bedrijfsvoering van de opdrachtnemer. Dit komt overeen met de bouwblokken (zie volgende bullet):
  - Werkplekken bij de opdrachtnemer, al dan niet via een detachering of dienstverband.
  - Leerwerkplekken of stages bij de opdrachtnemer.
  - Bijdragen voor scholing en opleiding door de opdrachtnemer.
  - Inkoop van diensten of producten bij de Sociale Werkvoorzieningen door de opdrachtnemer, waarmee werkgelegenheid voor Social Return doelgroepen wordt gerealiseerd.

    - Andere bijdragen die de arbeids- en ontwikkelkansen van de Social Return doelgroep versterken.
    - Belonen van sociale werkgevers die meer dan gemiddeld medewerkers in dienst hebben met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit is van toepassing op bedrijven met een PSO[2] trede 1, 2, 3 of 30+.
- Bouwblokken. Het bieden van een keuzemenu via het zogenaamde Bouwblokkenmodel geeft een helder overzicht van de keuzemogelijkheden voor de invulling van Social Return aan de opdrachtnemer en geeft minder administratieve lasten bij de verantwoording. Het bouwblokkenmodel biedt daarnaast de mogelijkheid voor publieke overheden om de Social Return inzet gedifferentieerd naar doelgroepen en mate van afstand tot de arbeidsmarkt en mate van besparing op uitkeringslasten verschillend te waarderen.

Toelichting:

De Social Return-verplichting wordt vaak vertaald naar een percentage van de opdrachtwaarde (of van de aanneemsom of loonsom). De opdrachtnemer moet dus een fictieve waarde als percentage van de aanneem/opdrachtsom van inzetten voor sociale doelen. Om een verplichting te kunnen waarderen zijn er meerdere opties:

- Afrekenen van de daadwerkelijk gemaakte kosten;
- Het bouwblokkenmodel;
- Certificaten.

De arbeidsmarktregio Gelderland Midden heeft samen met andere regio's (Convenant Uniformering Social Return d.d. 2 oktober 2019) gekozen voor het bouwblokkenmodel. Hierdoor is er een simpel & helder overzicht voor opdrachtnemers en scheelt het administratieve lasten voor zowel opdrachtgevers als opdrachtnemers.

[2] PSO: Prestatieladder Socialer Ondernemen, zie www.pso-nederland.nl

Bijlage 1: Bouwblokken SROI Oost-Nederland

Bouwblok	SROI-waarde per jaar/1 fte	Duur van meetellen
Participatiewet < 2 jaar	€ 30.000	2 jaar
Participatiewet > 2 jaar	€ 40.000	2 jaar
Participatiewet (doelgroepregister) Wajong (doelgroepregister) en WIA/WAO WSW (in dienst nemen: doelgroepregister)	€ 40.000	Altijd
WW < 1 jaar	€ 10.000	1 jaar
WW > 1 jaar	€ 15.000	1 jaar
Niet Uitkeringsgerechtigde (NUG)	€ 10.000	2 jaar
Werkervaringsplek[0]	€ 750 per maand	Overeengekomen periode
Leerling BBL (leerbaan), niveau 1 en 2 Leerling BBL (leerbaan), niveau 3 en 4	€ 20.000 per leerwerkjaar € 15.000 per leerwerkjaar	Opleidingsperiode
Leerling BOL (stage), niveau 1 en 2 Leerling BOL (stage), niveau 3 en 4	€ 7.500 per stage € 5.000 per stage	Opleidingsperiode
Leerling VSO/Praktijkonderwijs	€ 5.000 per stage	Opleidingsperiode
Leerling VSO/Praktijkonderwijs tot 18 jaar (werkplek na uitstroom)	€ 25.000	Eenmalig
MVO-activiteiten[1]	€ 100/uur en/of factuurwaarde	
WSW (detachering en/of diensten), Sociale inkoop[2]	€ factuurwaarde	
Extra op bovenstaande bedragen		Bedragen tellen
Leeftijd ≥ 50 jaar	€ 5.000	Eenmalig/naar rato
Vast dienstverband	€ 10.000	Eenmalig/naar rato
Statushouders	€ 5.000	Eenmalig/naar rato
PSO-ladder[3]: trede 1, trede 2, trede 3	Korting op de SROI-verplichting: 10%, 25%, 50%	Eenmalig/naar rato
PSO-ladder[3], 30+	Vrijstelling SROI-verplichting	Eenmalig/naar rato

I.g.v. overlap telt de hoogste waarde. WSW en Wajong: wetgeving van voor 01-01-2015
Tarieven zijn all-inclusive, incl. begeleidingskosten en werkgeverslasten.

Als SROI-activiteit telt alles mee wat de opdrachtnemer doet om mensen uit de doelgroepen verder te helpen op - of richting - de arbeidsmarkt. Dat kan gaan om betaald werk, maar bijvoorbeeld ook om (meeloop)stages, werkervaringsplekken, het bieden van opleidingsmogelijkheden, of andere vormen van begeleiding of support.

0. Werkervaringsplek:
Een werkplek bij een werkgever dan wel op een door het college aangewezen plek, waar een uitkeringsgerechtigde met behoud van uitkering werkt om een vak te leren en vaardigheden op te doen dan wel op te halen.

Proefplaatsing: Met toestemming van het UWV. Proefplaatsingen tellen alleen mee voor SROI wanneer er een betaald dienstverband van minimaal 6 maanden op volgt. In dat geval mag 50% van de periode van de proefperiode worden meegeteld.

1. MVO-activiteiten:
Omvat een scala aan activiteiten. Voorwaarde is dat deze activiteit een relatie heeft met de arbeidsmarkt en/of het onderwijs. Denk bijv. aan het geven van gastcolleges bij opleidingsinstituten, de sponsoring van een beroepsgerichte opleiding van iemand uit de doelgroep.

2. Sociale inkoop betreft dienstenafname van:

- Een sociale werkvoorziening (SW bedrijven of ook wel de sociale werkplaats genoemd).
- Een sociale onderneming (Sociale ondernemingen streven primair en expliciet een maatschappelijk doel na. Dat wil zeggen dat zij een maatschappelijk probleem willen oplossen. Daarnaast is een sociale onderneming financieel zelfvoorzienend en sociaal in de wijze waarop de onderneming wordt gevoerd); De sociale onderneming moet deelnemer zijn van de “Code Sociale Ondernemingen”/ www.codesocialeondernemingen.nl of lid zijn van “Social Enterprise NL”/ www.social-enterprise.nl
- Een PSO-30+ gecertificeerde organisatie. (Indien niet gecertificeerd dient minimaal 30% van de werknemers van een dergelijke onderneming gehandicapt of kansarm te zijn, zie art. 20 lid 1 van de aanbestedingsrichtlijn 2014/24..

Facturen: SW bedrijf, Code Sociale Ondernemingen, PSO 30+ (factuurwaarde 100%), Social Enterprise NL (factuurwaarde 50%.)

Toelichting

Sociale ondernemingen

Een sociaal ondernemer zet de winst van zijn bedrijf om in maatschappelijke waarde. Door producten of diensten in te kopen bij sociale ondernemingen krijgen zij meer omzet. Daarmee kunnen zij meer werk(ervarings)plekken bieden aan mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. Voorbehouden aanbestedingen zijn mogelijk indien zij voldoet aan de eisen zoals gesteld in artikel 2.82 in de Aanbestedingswet. Dit betekent onder andere dat tenminste 30% van de werknemers in het bedrijf een afstand tot de arbeidsmarkt heeft.
Er kan op twee manieren aangetoond worden dat de onderneming voldoet aan de eisen:

1. Overleggen van een accountantsverklaring waarin de accountant verklaart dat de onderneming voldoet aan de eisen in artikel 2.82, en dat het voor gemeenten mogelijk is om in het kader van dit artikel aanbestedingen aan de onderneming voor te behouden.
2. Overleggen van een PSO 30+ certificaat. Hiermee wordt aangetoond te voldoen aan de criteria van artikel 2.82.

Prestatieladder Socialer Ondernemen (PSO)

Een bedrijf dat bovengemiddeld sociaal onderneemt kan een PSO-certificaat (Prestatieladder Socialer Ondernemen) verkrijgen. Bedrijven die (o.a.) een bovengemiddeld percentage medewerkers met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst hebben kunnen een PSO-trede verkrijgen. De PSO is ontwikkeld door TNO, wordt beheerd door een stichting en brengt hiervoor kosten in rekening voor de ondernemer. Door het overleggen van een geldig PSO-Certificaat op een bepaalde trede is bij de Social Return invulling een korting mogelijk van de Social Return verplichting die wordt gesteld is bij de aanbesteding. Landelijk gebruiken verschillende gemeenten en regio's de PSO bij Social Return. Er zijn inmiddels meer dan 1000 PSO gecertificeerde bedrijven.